

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

ZÁNİK A ZRUŠENÍ MANŽELSTVÍ ROZVODEM

© Zdeňka Králíčková, říjen 2016

PRAMENY

■ Hmotněprávní

- OBČANSKÝ ZÁKONÍK
z. č. 89/2012 Sb.
- ZÁKON O MATRIKÁCH, JMÉNU A
PŘÍJMENÍ
z. č. 301/2000 Sb. **NOVELA**
- ZÁKON O MEZINÁRODNÍM PRÁVU
SOUKROMÉM
z. č. 91/2012 Sb.

■ Procesněprávní

- OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD
z. č. 99/1963 Sb. **NOVELA**
 - ZÁKON O ZVLÁŠTNÍCH ŘÍZENÍCH
SOUDNÍCH (ZŘS)
z. č. 292/2013 Sb.
- + nařízení Rady (ES) z oblasti evropského justičního prostoru (EJP), která upravují problematiku rodinného práva

LITERATURA

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Rodinné právo. Praha: C. H. Beck, v tisku.
- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Rodinné právo. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014.

ZÁNİK MANŽELSTVÍ § 754 OZ

■ SMRT (ÚMRTNÍ LIST)

■ ZMĚNA POHLAVÍ (POTVRZENÍ) § 29/2

■ PROHLÁŠENÍ ZA MRTVÉHO SOUDEM

- DŮKAZ SMRTI § 26/2
ROZSUDEK: den, který
platí za den smrti
- DOMNĚNKA SMRTI § 71 „nezvěstný“
ROZSUDEK: den, který se pokládá za
den smrti

Řízení: § 54 a násl. ZŘS

Zrušení rozhodnutí: § 76 manželství
se neobnovuje - nové

x PROHLÁŠENÍ ZA NEZVĚSTNÉHO
ROZSUDEK: den, kdy nastaly účinky
nezvěstnosti (význam např. pro I.
domněnku otcovství)

§ 755 a násl. OZ

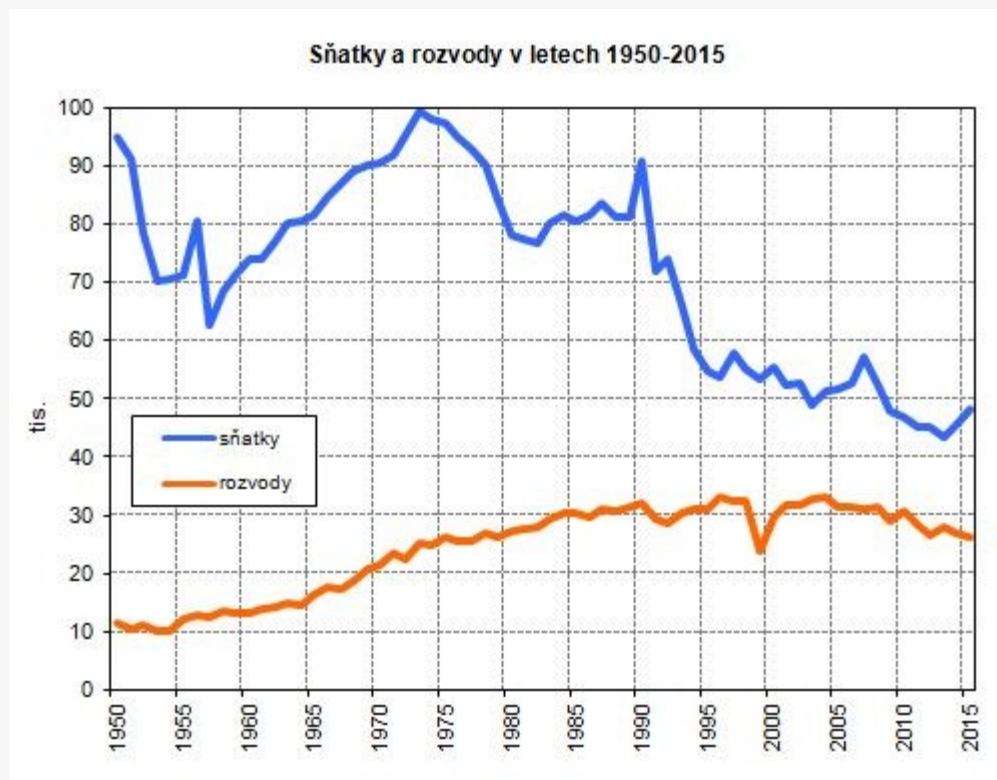
ROZVOD

**KONCEPCE V EVROPĚ: VINA, ROZVRAT, DOHODA
+ ADMINISTRATIVNÍ ROZVOD**

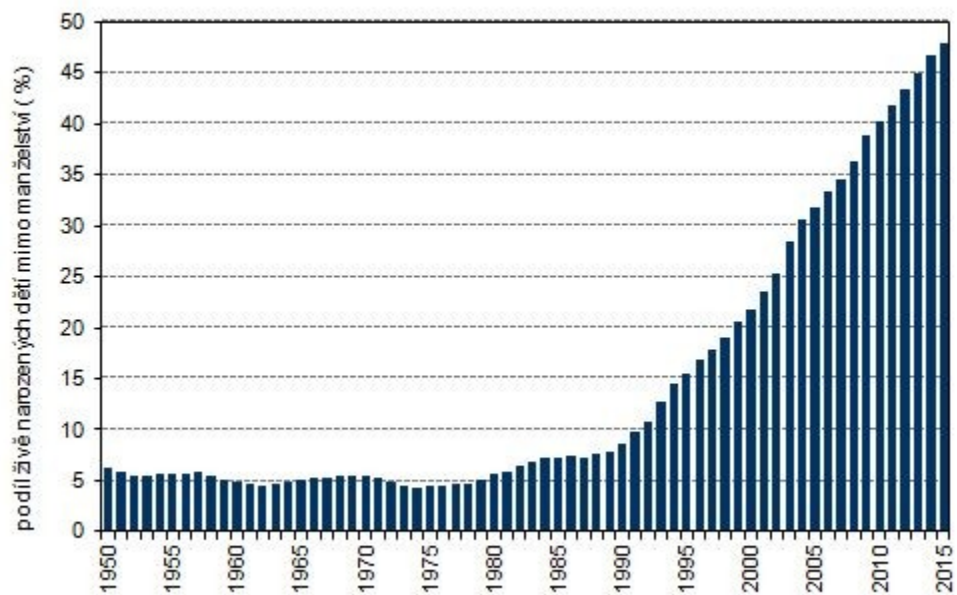
VYBRANÉ STATISTICKÉ ÚDAJE

zdroj: www.czso.cz (5. 10. 2016)

Podíl dětí narozených mimo manželství v letech 1950-2015

ROZVOD SE ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN ROZVRATU OBEČNÁ ÚPRAVA, TZV. SPORNÝ § 755 OZ

princip: kvalifikovaný rozvrat (ne vina, ne dohoda)

§ 755/1

„Manželství **může** být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.“

- objektivní stav
- příčiny: objektivní, subjektivní

zjišťování existence a příčin rozvratu

§ 756 OZ

- soud zjišťuje existenci kvalifikovaného rozvratu
- soud zjišťuje příčiny kvalifikovaného rozvratu
- na rozvod není právní nárok
- rozvod znamená pouze změnu statusu

ROZVOD S KLAUZULÍ PROTI TVRDOSTI

§ 755/2 a) OZ „zájem dítěte“

„Přesto, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu“ se „zájmem nezletilého dítěte“ manželů,

- které nenabylo plné svéprávnosti,
- který je dán zvláštními důvody,
- přičemž zájem dítěte na trvání manželství soud zjistí (**ex offo**) i dotazem u opatrovníka jmenovaného soudem pro řízení o úpravu poměrů k dítěti na dobu po rozvodu

ROZVOD S KLAUZULÍ PROTI TVRDOSTI

§ 755/2 b) OZ „zájem manžela“

„Přesto, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu“ se „zájmem manžela“, na návrh tohoto manžela: (ne ex offi)

kvalifikovaný nesouhlas manžela:

- na rozvratu manželství se porušením manželských povinností převážně nepodílel
- rozvodem by mu byla způsobena zvláště závažná újma
- mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství
- ochrana před rozvodem není absolutní
 - odluka alespoň tři roky
 - ochrana ve sféře majetkové: výživné, SJM

ROZVOD BEZ ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN ROZVRATU - TZV. SMLUVENÝ, § 757 OZ (faktický stav x formální právo)

soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede, pokud dojde k závěru, že shodná tvrzení manželů ve věci existence rozvratu a záměru rozvodu jsou pravdivá

- připojení se, resp. společný návrh
- tvrdí se rozvrat, nikoli jeho příčiny atd.
- na rozvod je právní nárok
- důsledky rozvodu:
 - nejen statusové,
 - ale i komplexní majetkové vypořádání

předpoklady

- manželství v délce 1 roku
- odluka v délce 6 měsíců/+ *definice odluky § 758 OZ*
- shoda nejen o rozvodu: společný návrh či připojení se
- ale i o vypořádání (smlouva):
 - majetku (zejm. SJM)
 - bydlení
 - a fakultativně stanovení výživného rozvedeného manžela

NS 30 Cdo 257/2001:

Smlouva o vypořádání vzájemných majetkových práv manželů, kterou zákon podmiňuje rozvod dohodou manželů bez zjišťování příčin rozvratu, je platná pouze v případech rozvodu, o němž bylo rozhodnuto podle § 24a ZOR (nyní § 757 OZ).

Rozvod rodičů s nezletilými dětmi

§ 755/3 OZ

- **relativní zákaz rozvodu**
- dokud soud péče o nezletilé nerozhodne o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu dle 906 a násl.
- péče, výživa, styk: dohoda/schválení nebo autoritativní rozhodnutí
- dítě je účastníkem řízení, musí být zastoupeno kolizním opatrovníkem
 - lze spojit s řízením ve věci odlučky rodičů - § 908 OZ

§ 755/2 a) OZ

- *absolutní* zákaz rozvodu
- klauzule proti tvrdosti
- rozpor se zájmy nezletilých dětí daný zvláštními důvody
- *ex offio*
- dítě není účastníkem řízení o rozvod
 - dítě bylo zastoupeno kolizním opatrovníkem v rámci řízení o úpravě poměrů pro dobu po rozvodu dle § 906 a násl. OZ

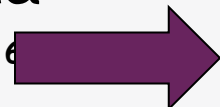
I. Osobní péče (výchova v užším smyslu)

§§ 906, 907 OZ - výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu, 908 OZ - výkon při odluce

- individuální
- společná
- střídavá

zásady:

- „nositelství“
rodičovské
odpovědnosti
- zásadně dohoda
- zájem dítěte
- kontinuita, stabilita

II. Výživa

§ 910 a násl. OZ

zásady:

- právo dítěte na stejnou životní úroveň jako rodiče § 915 OZ
- nikoli spotřební charakter (úspory) § 917 OZ
- potencialita příjmů § 913/2 OZ

- rodič zaměstnanec
- rodič (nejen) podnikatel
 - domněnka příjmu § 916 OZ
- rodič s výkyvy příjmu
 - zálohování § 918 OZ
- rodič nezaměstnaný
- rodič ve výkonu trestu
- rodič sociálně potřebný

III. Styk – osobní kontakt

§ 887 OZ

- součást RO dle §858 OZ
- právo dítěte na kontakt s oběma rodiči
 - mnoho forem, pravidlo: osobně
 - dohoda rodičů v. soud:
§ 891, § 888 OZ
 - úprava: podmínky
 - asistovaný - řízený styk
 - oddálený styk
 - styk na neutrální půdě
 - plán navykacího režimu
 - omezení

§ 872 – vazba na
zbavení/omezení RO

- bránění ve styku
 - opakované a bezdůvodné: § 889 OZ
 - změna poměrů a nové rozhodnutí
- právo dítěte na kontakt s jinými osobami - „rodinná pouta“ § 927 OZ
 - prarodiče a sourozenci
 - vzdálení příbuzní
 - jiné osoby blízké

JUDIKATURA ÚSTAVNÍHO SOUDU

■ PRO RODINNÝ ŽIVOT NEJSOU STANOVENY ŽÁDNÉ MODEL Y (II. ÚS 363/03)

„z ústavněprávního pohledu není možné nadřazovat model y fungování vztahů mezi oddělenými rodiči a nezletilými dětmi, které mají orgány veřejné moci zažité, nad zájem dítěte, který je definován v čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Tyto model y, jakkoliv jsou v mnoha případech přínosné a použitelné, nemohou postihovat situaci každého jednotlivého nezletilého dítěte. Je proto věcí obecných soudů, aby při zohledňování všech konkrétních okolností daného případu a z nich vyplývajícího zájmu dítěte, který musí být vždy předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy nebo správními orgány, rozhodly o konkrétní podobě nejvhodnějšího uspořádání vztahu mezi rodiči a dětmi. Na tom nemůže nic měnit ani to, že se rodiče nejsou schopni na takovémto uspořádání sami dohodnout.“

■ PŘÍMÝ STYK JE PRAVIDLEM (I. ÚS 315/03)

„... není - ani při plném respektu k právům samotných nezletilých - zákonného, tím méně pak ústavně právního důvodu k tomu, aby rodiči, v jehož přímé péči nezletilé dítě není, byl styk s ním zakázán, resp. nepřiměřeně omezen ...“ .

- JE NEÚSTAVNÍ UMÍSTIT NEZLETILÉHO PRO ODMÍTÁNÍ STYKU S DRUHÝM RODIČEM PŘEDBĚŽNÝM OPATŘENÍM DO PSYCHIATRICKÉ LÉČEBNY (III. ÚS 3363/10)

„Pro dosažení i legitimního účelu, jenž odvolací soud vytkl v podobě práva nezletilého k utváření a rozvíjení pozitivního vztahu k otci, nelze volit prostředky, jež v konkrétním vyjádření představují takový zásah do jiných subjektivně určených základních práv, který není tomuto účelu přiměřený, a tím není ani nezbytný.“

Důvodová zpráva k zákonu č. 295/2008 Sb., novela o. s. ř.

„...odmítá-li rodič apriori možnost nalezení kompromisu s druhým rodičem ve věcech týkajících se jejich společného dítěte, má takové jednání rovněž určitou vypovídací hodnotu o jeho výchovných předpokladech ve vztahu k dítěti a k zajištění jeho harmonického vývoje.“

PROCESNÍ ASPEKTY ROZVODU

§ 383 a násl. ZŘS „zvláštní řízení“

- místní příslušnost: zásadně poslední spol. bydliště § 383 ZŘS
- návrh: jeden z manželů nebo oba § 384 ZŘS
- účastníci: manželé § 385 ZŘS
- dokazování: zásada projednací, ale „zájem nezletilého dítěte“ *ex offio* vyšetřovací § 390 ZŘS
- vždy jednání, zásadně výslech § 389 ZŘS (ne § 115a OSŘ)
- zpětvzetí návrhu a nesouhlas druhého: neúčinnost § 387 ZŘS
- klid řízení § 392 ZŘS, zmeškání jednání § 391 ZŘS
- vyloučení odvolání v případě „vyhovění“ společnému návrhu § 395 ZŘS
- vyloučení mimořádných opravných prostředků § 398, § 30 ZŘS

PROCESNÍ ASPEKTY ROZVODU RODIČŮ S NEZLETILÝMI DĚTMI

řízení nesporné: § 466 a násl. ZŘS

- rozhodování o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu (os. péče, výživa + styk)
- návrh: rodiče/-čů dítěte (ex offio)
- místní příslušnost: obecný soud dítěte § 467 ZŘS
- účastníci: rodiče a dítě
 - „zůstáváme rodiči“ - oblig. dohoda dle § 757 OZ
 - participační práva dítěte
 - zastoupení dítěte: kolizní opatrovník § 469 ZŘS
- účinnost: právní moc rozsudku o rozvod

DŮSLEDKY ROZVODU

- status: rozvedení
 - všechny „typy“ rozvodu
- možnost návratu k předchozímu příjmení
 - § 759 OZ - do 6m
- majetek: zánik SJM
 - tzv. smluvený rozvod = komplexní řešení
 - tzv. sporný rozvod: nutnost následného majetkového vypořádání
- zánik společného nájmu bytu, odvozeného důvodu atd.

VYŽIVOVACÍ POVINNOST MEZI ROZVEDENÝMI MANŽELY

§ 760 OZ obecná

- stav odkázanosti na výživu mající původ v manželství
- délka manželství a doba od rozvodu
- zvláštní: 760/2 a) - e)
- *přiměřeně*
- doba neurčitá

§ 762 OZ tzv. sankční

- oprávněný rozvrat převážně nezapříčinil a závažná újma
- *stejná životní úroveň*
- nejdéle na 3 roky
ne: domácí násilí

BYDLENÍ PO ROZVODU

- **SPOLEČNÝ NÁJEM § 768 OZ**
 - DOHODA
 - SOUD ZRUŠÍ A URČÍ:
 - ZPŮSOB NÁHRADY
 - TZV. PRÁVO BYDLENÍ (viz § 767/2 OZ)
- **ODVOZENÝ DŮVOD § 770 OZ**
 - NAPŘ. PRARODIČE MAJÍ PRÁVO ŽÁDAT VYSTĚHOVÁNÍ 2. MANŽELA
- **VÝHRADNÍ NÁJEM, VÝHRADNÍ VLASTNICTVÍ § 769 OZ**
 - DOHODA
 - SOUD URČÍ:
 - POVINNOST 2. SE VYSTĚHOVAT
 - TZV. PRÁVO BYDLENÍ (viz § 767/2 OZ, věcné břemeno)

KOMISE PRO EVROPSKÉ RODINNÉ PRÁVO (Commission on European Family Law – CEFL)

<http://www2.law.uu.nl/priv/cefl>

- CÍL: HARMONIZACE
- METODY: KOMPARATISTICKÝ VÝZKUM NA ZÁKLADĚ
DOTAZNÍKŮ, VYHODNOCENÍ

COMMON CORE
BETTER LAW

- PRINCIPY
 1. Rozvod a výživné pro dobu po rozvodu : 2003
 2. Rodičovská zodpovědnost : 2005
 3. Manželské majetkové právo : 2013

PRINCIPY CEFL VE VĚCI ROZVODU

- DOHODA o ROZVODU
bez lhůt
bez úpravy důsledků
- KVALIFIKOVANÝ ROZVRAT, na
který lze usuzovat z
faktické odluky 1 roku,
bez nutnosti dokazování
příčin

CEFL DIVORCE Principles - general

- Principle 1:1 - Permission of divorce
 - The law should permit divorce
 - No duration of the marriage should be required

- Principle 1:2 - Procedure by law
 - The divorce procedure should be determined by the law
 - Divorce should be granted by a competent authority which can either be a judicial or administrative body

- Principle 1:3 - Types of divorce
 - The law should permit both divorce by mutual consent and divorce without the consent of one of the parties.

CEFL DIVORCE Principles: divorce by mutual consent

- Principle 1:4 - Mutual consent
 - Divorce should be permitted upon the basis of the spouses' mutual consent. No period of factual separation should be required.
 - Mutual consent is to be understood as an agreement between the spouses that their marriage should be dissolved.
 - This agreement may be expressed either by a joint application of the spouses or by an application by one spouse with the acceptance of the other spouse.
- Principle 1:5 - Reflection period
- Principle 1:6 - Content and form of the agreement

CEFL DIVORCE Principles: divorce without the consent of one of the spouses

- **Principle 1:8 Factual separation**
 - The divorce should be permitted without consent of one of the spouses if they have been factually separated for one year.
- **Principle 1:9 Exceptional hardship to the petitioner**
 - In cases of exceptional hardship to the petitioner the competent authority may grant a divorce where the spouses have not been factually separated for one year.
- **Principle 1:10 Determination of the consequences**
 - (1) Where necessary, the competent authority should determine:
 - (a) parental responsibility, including residence and contact arrangements for the children, and
 - (b) child maintenance.
 - Any admissible agreement of the spouses should be taken into account insofar as it is consistent with the best interests of the child.
 - (2) On or after granting the divorce the competent authority may determine the economic consequences for the spouses taking into account any admissible agreement made between them.

CEFL DIVORCE Principles: Maintenance between former spouses - general

- **Principle 2:1 Relationship between maintenance and divorce**
 - Maintenance between former spouses should be subject to the same rules regardless of the type of divorce.
- **Principle 2:2 Self sufficiency**
 - Subject to the following Principles, each spouse should provide for his or her own support after divorce.

DŮSLEDKY ZÁNIKU MANŽELSTVÍ SMRTÍ

■ STATUS:

VDODA/VDOVEC

■ MAJETEK:

VYPOŘÁDÁNÍ V RÁMCI
ŘÍZENÍ O DĚDICTVÍ

§ 98 a násl. ZŘS

ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

PRÁVO NA ZÁKLADNÍ VYBAVENÍ
RODINNÉ DOMÁCNOSTI - ex lege
§ 1667 OZ, ne odluka

■ BYDLENÍ

■ SPOLEČNÝ NÁJEM

§ 766 OZ *ex lege* pozůstalý

■ VÝLUČNÝ NÁJEM

přechod dle § 2279 OZ

■ SJM/PODÍL

■ ODVOZENÝ PRÁVNÍ DŮVOD

zánik, ale soud: věcné břemeno dle
§ 767/2 OZ

■ VÝŽIVNÉ

■ § 1666 OZ

právo na zaopatření